

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

IV. ÚS 295/2023-65

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Miroslava Duriša a sudcov Ladislava Duditša (sudca spravodajca) a Libora Duľu v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDACTED], zastúpeného JUDr. Petrom Majerníkom, advokátom, Werferova 1, Košice, proti rozsudku Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 2 Cdo 200/2020 z 28. júla 2022 takto

r o z h o d o l :

1. Rozhodnutím Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 2 Cdo 200/2020 z 28. júla 2022 **b o l o p o r u š e n é** základné právo sťažovateľa na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a podľa čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd a jeho právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Rozhodnutie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 2 Cdo 200/2020 z 28. júla 2022 **z r u š u j e** a vec **v r a c i a** Najvyššiemu súdu Slovenskej republiky na ďalšie konanie.
3. Najvyšší súd Slovenskej republiky **j e p o v i n n ý** nahradiť sťažovateľovi trovy konania v sume **796,28 eur** a zaplatiť ich právnomu zástupcovi sťažovateľa do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
4. Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti **n e v y h o v u j e**.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľa a skutkový stav veci

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 13. januára 2023 domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a podľa čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd (ďalej len „listina“) a svojho práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru

o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) rozsudkom Krajského súdu v Košiciach (ďalej len „krajský súd“) sp. zn. 3 Co 228/2018 z 23. januára 2020 a rozsudkom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) sp. zn. 2 Cdo 200/2020 z 28. júla 2022. Sťažovateľ navrhuje zrušenie oboch označených rozhodnutí a vrátenie veci na ďalšie konanie, zároveň požaduje priznanie finančného zadosťučinenia vo výške 10 000 eur.

2. Uznesením ústavného súdu č. k. IV ÚS 295/2023-15 z 8. júna 2023 bola ústavná sťažnosť sťažovateľa prijatá na ďalšie konanie v rozsahu namietaného porušenia už uvedených základných práv sťažovateľa napadnutým rozsudkom najvyššieho súdu.

3. Z ústavnej sťažnosti, príloh k nej priložených a pripojeného súdneho spisu vyplýva, že v spore o ochranu osobnosti vedenom na Okresnom súde Michalovce (ďalej len „okresný súd“) vystupoval sťažovateľ v procesnom postavení žalovaného proti žalobcovi [REDACTED]. Podľa žaloby mal sťažovateľ zasiahnuť do osobnostných práv žalobcu podávaním opakovaných trestných oznámení, ako aj šírením informácií, ktoré cielene vyhľadával a následne o tvrdenej protizákonnej činnosti žalobcu informoval tretie osoby. Okresný súd rozsudkom č. k. 19 C 243/2016-766 zo 4. apríla 2018 priznal žalobcovi náhradu nemajetkovej ujmy vo výške 5 000 eur, vo zvyšku žalobu zamietol, resp. konanie zastavil. Okresný súd identifikoval stret dvoch subjektívnych práv, a to práva žalobcu na ochranu osobnosti a práva sťažovateľa na oznamovanie trestnej činnosti. V konaní považoval za preukázané, že sťažovateľ opakovaným podávaním trestných oznámení na žalobcu prekročil mieru únosnosti. Zo všetkých podaných trestných oznámení jedno viedlo k (v tom čase) neprávoplatnému odsúdeniu žalobcu pre trestný čin poškodzovania finančných záujmov Európskych spoločností a subvenčného podvodu. Podľa okresného súdu podávanie trestných oznámení nebolo možné označiť za kritiku verejne činnej osoby. Okrem toho sťažovateľ o tvrdenej protizákonnej činnosti žalobcu informoval tretie osoby a na ten účel ich vyhľadával, informoval ich o podanom trestnom oznámení a žalobcu označoval za páchatel'a tejto trestnej činnosti. V prípade tvrdenej trestnej činnosti platí prezumpcia neviny a povinnosť dôkazu v takom prípade zaťažuje toho, kto páchanie trestnej činnosti tvrdí. Sťažovateľ na druhej strane v konaní neunesol dôkazné bremeno o tom, že jeho skutkové tvrdenia o trestnej činnosti žalobcu sú pravdivé. Okresný súd považoval opakované obviňovanie fyzickej osoby inou fyzickou osobou zo závažnej trestnej činnosti za vážny zásah do jej osobnostných práv. Pre množstvo podaní a oznámení musel žalobca opakovane podávať vysvetlenia jednak pred orgánmi štátu, ale aj pred súkromnými osobami. Podávanie trestných oznámení súd nepovažoval za opodstatnenú kritiku. Aby bolo možné podávanie trestných oznámení charakterizovať ako oprávnenú kritiku, oznámenia by museli vychádzať z objektívne existujúcich a overiteľných tvrdení. V prípade trestných oznámení podaných žalovaným ani jedno v čase rozhodovania okresného súdu nebolo ukončené právoplatným odsúdením žalobcu, resp. vznesením obvinenia. Informácie o údajnej trestnej činnosti žalobcu šírili žalovaný aj pred tretími osobami a pre tieto tvrdenia bol žalobca konfrontovaný a zhoršili sa jeho niektoré dovtedy dobré vzťahy. K úspešnému uplatneniu práva na ochranu osobnosti podľa okresného súdu stačí zistenie, že zásah bol objektívne spôsobilý narušiť alebo ohroziť práva chránené ustanovením § 11 Občianskeho zákonníka a vyvolanie následkov sa nevyžaduje. Za primerané a zohľadňujúce ujmu spôsobenú žalobcovi spočívajúcu v povinnosti opakovane podávať vysvetlenia s ohľadom aj na prevenčnú funkciu okresný súd považoval priznanie náhrady nemajetkovej ujmy vo výške 5 000 eur.

4. Napadnutým rozsudkom krajského súdu bol rozsudok okresného súdu potvrdený. Podľa odvolacieho súdu súd prvej inštancie vyvodil z vykonaných dôkazov správne skutkové závery. Krajský súd poukázal na názor, že v prípade podávania nepravdivých trestných oznámení, ktorých oznamovateľ nebol odsúdený pre krivé obvinenie, prichádza do úvahy jeho občianskoprávna zodpovednosť za vzniknutú ujmu (rozhodnutia Najvyššieho súdu Českej republiky vo veciach sp. zn. 25 Cdo 297/2009 a sp. zn. 7 Tdo 1577/2006 a rozhodnutie najvyššieho súdu vo veci sp. zn. 15 Tdo 574/2006). Výšku priznanej náhrady považoval za riadne odôvodnenú a primeranú okolnostiam. Odvolacia námietka sťažovateľa o nemožnosti porušenia právnej povinnosti podávaním trestných oznámení podľa krajského súdu opomenula nielen ochranu všeobecných zásad občianskeho práva, zákaz konania v rozpore s dobrými mravmi, ale nenaplnila ani požiadavky ochrany základných práv a slobôd. Odvolací súd súhlasil, že sťažovateľ sa dopustil šikanózneho konania, ktoré je zneužitím práva, rovnako sa stotožnil s posúdením primeranosti priznanej náhrady nemajetkovej ujmy.

5. Sťažovateľ napadol rozsudok krajského súdu dovolaním z dôvodu nesprávneho právneho posúdenia, ktorého prípustnosť odvodil z § 421 ods. 1 písm. b) Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“). Právne otázky, od vyriešenia ktorých záviselo rozhodnutie odvolacieho súdu a ktoré dosiaľ neboli riešené, formuloval tak, či podaním trestného oznámenia je možné zasiahnuť do osobnostnej sféry osoby, proti ktorej trestné oznámenie smeruje. Dodal, že neoprávnenosť jeho konania a záver o šikanóznom podávaní trestných oznámení je možné vyvodiť len z komplexného posúdenia obsahu trestných oznámení, skutočností v nich uvedených a okolností, za ktorých k ich podaniu došlo. Jedine v prípade preukázania, že skutočnosti uvádzané v trestných oznámeniach boli vedomo nepravdivé alebo hrubo zavádzajúce, by bolo možné dospieť k záveru, že podanie trestného oznámenia v konkrétnom prípade nie je plnením oznamovacej povinnosti, ale konaním šikanóznym, teda neoprávneným. Druhou otázkou sa domáhal stanovenia predpokladov, ktoré sú určujúce pre vznik nároku na nemajetkovú ujmu v prípade zásahu do súkromia jednotlivca podaním trestného oznámenia, ako aj pre určenie jej výšky, v jeho prípade sa súdy nevenovali otázke, prečo je priznanie nemajetkovej ujmy na mieste a v čom sa považuje vzniknutá ujma za ujmu značnú. Dovolací súd dovolanie ako nedôvodné zamietol v zmysle § 448 CSP.

6. K prvej dovolacej otázke najvyšší súd uviedol, že je vždy nevyhnutné skúmať intenzitu tvrdeného porušenia základného práva na ochranu osobnosti, a to práve v súvislosti so slobodou prejavu so zreteľom na požiadavku proporcionality týchto práv. Relevantným hľadiskom pri posudzovaní neoprávnenosti zásahu v súvislosti s uplatňovaním práva na inú právnu ochranu a slobodu prejavu či iného subjektívneho práva môže byť len primeranosť zásahu vzhľadom na okolnosti, za akých malo k nemu dôjsť. O neprimeranosť zásahu pôjde, ak bude presahovať únosnú mieru, teda bude presahovať hranice tolerantnosti uznávané v demokratickej spoločnosti.

7. Sťažovateľ v období od februára 2014 do 25. septembra 2015 podal na žalobcu päť trestných oznámení, počas súdneho konania podal ďalšie tri trestné oznámenia. V rokoch 2013 a 2014 sťažovateľ podal na žalobcu štyri trestné oznámenia. Trestné oznámenia boli podávané pre trestné činy podplácania, ublíženia na zdraví, poškodzovania cudzej veci, vydierania, ohovárania, nebezpečného vyhrážania, usmrtenia, poškodzovania veriteľa, porušenia povinnosti pri správe cudzieho majetku, založenia a zosnovania zločineckej skupiny a za daňovú trestnú činnosť. Zo všetkých podaných trestných oznámení jedno vyústilo do začatia trestného stíhania a viedlo k neprávoplatnému odsúdeniu žalobcu pre trestný čin poškodzovania finančných záujmov

Európskych spoločenstiev a subvenčného podvodu, tento rozsudok bol dovolacím súdom 15. júna 2017 zrušený.

8. Uvedený kontext podľa najvyššieho súdu nasvedčuje tomu, že aj podávaním trestných oznámení možno zasiahnuť do práva na ochranu osobnosti, aj zákonom stanovená oznamovacia povinnosť môže byť zneužitá na nelegitímny účel, v rozpore s dobrými mravmi a šikanóznym spôsobom. Konaním sťažovateľa došlo k šikanóznemu konaniu v rozpore s dobrými mravmi. Právo podať a nechať prešetriť trestné oznámenie je dôležité zákonné právo, ktoré je odrazom verejného záujmu na prešetrení škodlivých konaní civilizovaným spôsobom. Každý si však musí byť vedomý následkov svojho konania. Tento záver podľa najvyššieho súdu nemožno chápať ako obmedzenie práva podávať trestné oznámenia. Napadnutý rozsudok odvolacieho súdu preto nespočíva na nesprávnom právnom posúdení veci.

9. Vo vzťahu k druhej dovolacej otázke najvyšší súd uviedol, že jej zodpovedanie závisí od vysoko individuálnych okolností, takéto individuálne otázky nemôžu mať znaky zásadného právneho významu a nemôžu byť predmetom dovolacieho konania.

II.

Argumentácia sťažovateľa

10. Sťažovateľ vidí porušenie označených základných práv v tom, že:

a) napadnutý rozsudok najvyššieho súdu je neústavný, nezákonný a nedostatočne odôvodnený, konajúce súdy sa nevysporiadali s jeho relevantnými námietkami, neboli rešpektované zásadné skutočnosti ním uvádzané, čím došlo k porušeniu základného práva sťažovateľa na súdnu ochranu a práva na spravodlivé súdne konanie;

b) nedošlo k naplneniu predpokladov na neoprávnený zásah do osobnostných práv žalobcu v zmysle § 11 Občianskeho zákonníka. Podávaním trestných oznámení nemohlo dôjsť k zásahu do osobnostných práv žalobcu, za difamujúce nemožno považovať tvrdenia obsiahnuté v trestných oznámeniach, resp. iných oznámeniach v rámci výkonu svojho práva;

c) žalobca bol v jednej veci uznaný vinným zo spáchania priestupku, v ďalšej veci bol právoplatne odsúdený za spáchanie pokračovacieho zločinu poškodzovania finančných záujmov Európskych spoločenstiev a pokračovacieho obzvlášť závažného zločinu subvenčného podvodu. Odsudzujúci rozsudok Špecializovaného trestného súdu z 9. decembra 2019 bol potvrdený rozsudkom najvyššieho súdu v apríli 2021, žalobcovi bol uložený trest odňatia slobody na 10 rokov. Ďalšie trestné konanie vedené na podklade oznámenia sťažovateľa bolo ukončené z dôvodu premlčania trestného stíhania. Kritériom, ktoré okresný súd a krajský súd považovali za kľúčové o tom, či išlo o oznamovanie pravdivých informácií, bolo vznesenie obvinenia, resp. odsudzujúci rozsudok. Záver o zneužití oznamovacej povinnosti by bol na mieste pri preukázaní, že sťažovateľ vedome o žalobcovi oznamoval nepravdivé údaje;

d) vo vzťahu k finančnému zadosťučineniu konajúce súdy neuviedli, z akých dôvodov uprednostnili priznanie náhrady nemajetkovej ujmy v peniazoch pred morálnou satisfakciou, nie je zrejmé, v čom sa prejavuje konštatovaná značná miera zásahu. V tomto prípade neboli vzaté do úvahy kritériá stanovené Európskym súdom pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“), v zmysle ktorých osoba verejne

činná, ktorou je aj žalobca, má znášať vyššiu mieru tolerancie k verejnosti a médiám. Otáznou ostala aj samotná výška priznanej ujmy;

e) rovnako ani najvyšší súd nedal odpovede na už uvedené pochybenia nižších súdov, s argumentáciou sťažovateľa sa žiadnym spôsobom nevysporiadal, obmedzil sa len na výpočet podaných trestných oznámení, z ktorých nemožno bez ďalšieho urobiť záver o zásahu do osobnostných práv sťažovateľa a o pravdivosti oznamovaných informácií.

III.

Vyjadrenie najvyššieho súdu, zúčastnenej osoby a replika sťažovateľa

III.1. Vyjadrenie najvyššieho súdu:

11. Najvyšší súd odkázal na závery napadnutého rozsudku k obojm posudzovaným právnym otázkam. Z celkového kontextu prípadu podľa neho vyplynulo, že konaním sťažovateľa došlo k excesu, sťažovateľ konal šikanóznym spôsobom v rozpore s dobrými mravmi. Rozhodnutie o ústavnej sťažnosti v predmetnej veci ponechal na úvahe ústavného súdu.

III.2. Vyjadrenie zúčastnenej osoby:

12. Zúčastnená osoba, žalobca [REDAKOVANÉ], nesúhlasí s podanou ústavnou sťažnosťou. K namietaným rozporom vo výpovediach svedkov uvádza, že toto sťažovateľ nenamietal v konaní pred súdom prvej inštancie a ani odvolacím súdom. Podľa jeho názoru sťažovateľ žalobcu nekritizoval, t. j. neuvádzal pravdivé, resp. vecne objektívne skutočnosti, ale uvádzal o jeho osobe nepravdivé údaje, čo samo osebe zakladá neoprávnený zásah do práva na ochranu osobnosti. Pri posudzovaní veci je potrebné zhodnotiť aj povahu funkcie, akú žalobca ako verejný funkcionár vykonával. Žalobca bol poslancom zastupiteľstva samosprávneho kraja, nemožno prijať, že by z titulu tejto funkcie mal lepší prístup k médiám a verejnosti, väčšina oznámení sťažovateľa nesúvisela ani s výkonom verejnej funkcie žalobcu, ale s jeho podnikaním a súkromnými aktivitami. Sťažovateľ bol pritom rovnako verejne činnou osobou, poslancom mestského zastupiteľstva, svoju funkciu stratil z dôvodu právoplatného odsúdenia. Sťažovateľ mapoval takmer celý život žalobcu v úmysle poškodiť ho, prechovával voči nemu nenávisť a osobnú nevraživosť.

13. Negatívne konanie sťažovateľa sa prejavilo v osobnej sfére žalobcu, v jeho podnikaní, čo odôvodnilo aj priznanie náhrady nemajetkovej ujmy, čomu zodpovedá posúdenie tejto otázky aj odvolacím súdom. Sťažovateľ pritom počas súdneho konania nenavrhol zabezpečenie zoznamu a obsahu podaných trestných oznámení. Podstata protiprávneho konania bola odvolacím súdom riadne posúdená, intenzita ich podávania dosahovala šikanózný výkon práva. Žiadne z podaných trestných oznámení nevedlo k trestnému stíhaniu žalobcu, konanie vedené na Špecializovanom trestnom súde bolo začaté skôr, ako sťažovateľ začal k tejto veci podávať informácie, jedno z jeho oznámení viedlo k priestupkovému konaniu, čo žalobca uznal.

14. Zúčastnená osoba poukázala na nález Ústavného súdu Českej republiky sp. zn. III. ÚS 1017/15 z 5. septembra 2017, ktorý možno analogicky aplikovať aj v tomto prípade z hľadiska možnosti protiprávneho konania spočívajúceho v podávaní trestných oznámení. Závery dovolacieho súdu k tejto problematike hodnotí ako správne a kvalifikované. Námietky uvádzané sťažovateľom neboli

riadne uplatnené v konaní pred súdom prvej inštancie ani v odvolacom konaní, obsahovo ide o skutkové otázky, ktoré ústavný súd opätovne neposudzuje, preto je podaná ústavná sťažnosť neopodstatnená.

III.3. Replika sťažovateľa:

15. K vyjadreniu najvyššieho súdu sťažovateľ uvádza, že žalobca bol v čase dovolacieho konania právoplatne odsúdený za trestný čin subvenčného podvodu a poškodzovania záujmov Európskych spoločností, čím je tvrdenie najvyššieho súdu o neprávoplatnom odsúdení žalobcu nesprávne. Odsúdenie žalobcu nemožno bagatelizovať, bol odsúdený za obzvlášť závažný zločin a bol mu uložený trest odňatia slobody v trvaní 10 rokov. Sťažovateľ podávaním trestných oznámení sledoval verejný záujem, nemožno ho sankcionovať za vyhodnotenie jeho podaní orgánmi činnými v trestnom konaní. Žalobca pritom podal na sťažovateľa trestné oznámenie pre krivé obvinenie, ktoré ale nebolo príslušnými orgánmi vyhodnotené ako relevantné. Z odôvodnenia napadnutého rozsudku dovolacieho súdu nevyplynulo, v čom spočíva exces sťažovateľa pri podávaní trestných oznámení, sťažovateľ zotrváva na svojom názore, že je v celospoločenskom záujme, aby bola trestná činnosť odhaľovaná a jej páchatelia v prípade preukázania viny potrestaní, na čo slúži právo, resp. v niektorých prípadoch aj povinnosť oznámiť orgánom činným v trestnom konaní skutočnosti, ktoré podľa posúdenia oznamovateľa môžu vykazovať znaky trestného činu. Ak podľa najvyššieho súdu ide o exces pri výkone tohto práva, je potrebné stanoviť zreteľné kritériá na vyhodnotenie, kedy o takýto exces pôjde. Sťažovateľ sa nestotožňuje ani s názorom najvyššieho súdu, že posúdenie kritérií pre priznanie nároku na náhradu nemajetkovej ujmy je individuálne.

16. K vyjadreniu zúčastnenej osoby uvádza, že toto nereaguje na podanú ústavnú sťažnosť, ale sumarizuje priebeh súdneho konania a obhajuje dôvodnosť vlastnej právnej argumentácie vo vzťahu k zásahu do práva na ochranu osobnosti žalobcu. Nesúhlasí ani s jej právnymi závermi o spôsobilosti každého nepravdivého tvrdenia vyvolať zásah do osobnostných práv žalobcu. Vždy je potrebné skúmať jeho intenzitu, závažnosť a skutkové okolnosti. Tvrdenie o šikanóznom výkone práva je vágnym a ničím nepodloženým tvrdením žalobcu. Z hľadiska počtu podávaných trestných oznámení sťažovateľ uvádza, že z rozhodnutí všeobecných súdov vyplýva množina trestných oznámení – desiatky, teda môže ísť o 10, ale aj viac, pričom zúčastnená osoba účelovo nadhodnocuje ich počet s úmyslom skresliť skutkovú situáciu (viac ako sto). Z odvolania podaného sťažovateľom, ako aj z konania pred súdom prvej inštancie vyplýva, že sťažovateľ riadne reagoval na tvrdenia žalobcu o nedôvodnosti a šikanóznosti podávaných trestných oznámení, pričom dôkazné bremeno ohľadom preukázania týchto okolností zaťažovalo práve žalobcu.

IV.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

17. Ústavný súd podľa § 58 ods. 3 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) upustil od ústneho pojednávania, pretože po oboznámení sa s ústavnou sťažnosťou a so stanoviskami účastníkov konania dospel k názoru, že od neho nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci, a preto pristúpil k posúdeniu veci samej.

18. Podľa ustálenej judikatúry ústavného súdu medzi obsahom základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, resp. čl. 36 ods. 1 listiny a obsahom práva podľa čl. 6 dohovoru nie je zásadná odlišnosť (m. m. II. ÚS 71/97), a preto ich porušenie skúma spoločne (IV. ÚS 195/07, II. ÚS 7/97, IV. ÚS 295/2020).

19. Ústavný súd považuje za žiaduce zvýrazniť v rámci formulovania všeobecných východísk, ktoré tvoria ústavnoprávny základ jeho rozhodovania o ústavnej sťažnosti sťažovateľa, že každému rozhodnutiu všeobecného súdu musí predchádzať taký postup, ktorý zodpovedá garanciam spravodlivého súdneho konania v zmysle relevantných ustanovení ústavy a príslušnej medzinárodnej zmluvy o ľudských právach a základných slobodách. V konkrétnych okolnostiach posudzovanej veci ide o dohovor a ním garantované právo na spravodlivé súdne konanie. Ústavný súd vo svojej doterajšej judikatúre opakovane zdôrazňuje, že dohovor a na neho sa vzťahujúca judikatúra predstavujú pre vnútroštátne orgány záväzné výkladové smernice pre výklad a uplatňovanie zákonnej úpravy jednotlivých komponentov práva na súdnu a inú právnu ochranu zakotvených v siedmom oddiele druhej hlavy ústavy, a tým normujú rámec, v ktorom je pred týmito orgánmi možné domáhať sa rešpektovania jednotlivých aspektov „práva na spravodlivé súdne konanie“ (m. m. I. ÚS 49/01, I. ÚS 230/03).

20. Súčasťou obsahu základného práva na spravodlivé konanie podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru je aj právo účastníka konania na také odôvodnenie súdneho rozhodnutia, ktoré jasne a zrozumiteľne dáva odpovede na všetky právne a skutkovo relevantné otázky súvisiace s predmetom súdnej ochrany, t. j. s uplatnením nárokov a obranou proti takému uplatneniu. Všeobecný súd však nemusí dať odpoveď na všetky otázky nastolené účastníkom konania, ale len na tie, ktoré majú pre vec podstatný význam, prípadne dostatočne objasňujú skutkový a právny základ rozhodnutia. Odôvodnenie rozhodnutia všeobecného súdu, ktoré stručne a jasne objasní skutkový a právny základ rozhodnutia, postačuje na záver o tom, že z tohto aspektu je plne realizované základné právo účastníka na spravodlivý proces (III. ÚS 209/04).

21. Pre rozhodnutie o ústavnej sťažnosti je podstatná argumentácia sťažovateľa napádajúca právne posúdenie skutkových okolností zistených v spore pred všeobecnými súdmi. Tá bola aj predmetom dovolacieho konania, keďže sťažovateľ podal dovolanie len z dôvodu nesprávneho právneho posúdenia veci. Preto je úlohou ústavného súdu posúdiť z hľadiska ústavnoprávnej udržateľnosti právne závery najvyššieho súdu k dovolacím otázkam nastoleným sťažovateľom.

22. Prvá dovolacia otázka sa dotýkala možnosti zasiahnuť do práva na ochranu osobnosti podávaním trestných oznámení. Sťažovateľ tvrdí, že oznámením podozrenia zo spáchania trestnej činnosti možno zasiahnuť do cti a ľudskej dôstojnosti fyzickej osoby jedine v prípade oznamovania vedome nepravdivých alebo hrubo zavádzajúcich skutočností, resp. že za difamujúce nemožno považovať tvrdenia obsiahnuté v trestných oznámeniach, pretože ide o výkon práva podávať trestné oznámenie. V tomto prípade ale podľa sťažovateľa ani nebolo preukázané, že šlo o oznamovanie nepravdivých okolností.

23. Žaloba o ochranu osobnosti je v slovenskom právnom poriadku právnym prostriedkom ochrany základného práva na súkromný život, ochranu cti a dôstojnosti, čo sú základné práva chránené podľa čl. 8 dohovoru, ako aj čl. 19 ods. 1 a 2 ústavy.

24. V zmysle judikatúry ESĽP k čl. 8 dohovoru pojem „súkromný život“ je široký pojem, ktorý nemožno úplne definovať a ktorý zahŕňa fyzickú a psychickú integritu osoby, a preto môže zahŕňať viaceré aspekty identity osoby, ako je rodová identifikácia, sexuálna orientácia, meno alebo prvky súvisiace s právom osoby na jej podobizeň (S. a Marper proti Spojenému kráľovstvu [GC], č. 30562/04 a č. 30566/04, § 66). Táto požiadavka sa týka aj spoločenskej a profesionálnej povesti (Denisov v. Ukrajina [GC], č. 76639/11, rozhodnutie z 25. 9. 2018, § 112). Medzi sťažovateľom a údajným útokom na jeho povest' musí existovať dostatočné prepojenie (Putistin proti Ukrajine, č. 16882/03, rozhodnutie z 21. 11. 2013, § 40). Aby mohol vstúpiť do hry čl. 8 dohovoru, útok na povest' osoby musí nadobudnúť určitú úroveň závažnosti a musí byť vykonaný spôsobom odôvodňujúcim predpoklad zásahu do práva na rešpektovanie súkromného života (pozri A. v. Nórsko, č. 28070/06, rozhodnutie z 9. 7. 2009, § 64).

25. V prípadoch týkajúcich sa obvinení z trestného činu ESĽP zohľadňuje aj skutočnosť, že podľa čl. 6 ods. 2 dohovoru majú jednotlivci právo na to, aby sa považovali za nevinných až do preukázania viny (Jishkariani v. Gruzínsko, č. 18925/09, rozhodnutie z 20. 9. 2018, § 41; pozri tiež McCann a Healy v. Portugalsko, č. 57195/17, rozhodnutie z 20. 9. 2022, § 95). Súd okrem toho rozhodol, že na čl. 8 dohovoru sa nemožno odvolávať pri sťažnostiach na stratu dobrej povesti, ktorá je predvídateľným dôsledkom vlastného konania, akým je napríklad spáchanie trestného činu (Sidabras a Džiautas v. Litva, č. 55480/00 a č. 59330/00, rozhodnutie z 27. 7. 2004, § 49, porov. Axel Springer AG v. Nemecko, rozsudok Veľkej komory zo 7. 2. 2012, § 83 – § 84).

26. Oproti právu na súkromný život žalobcu stálo právo sťažovateľa na slobodu prejavu v zmysle čl. 10 dohovoru, resp. čl. 26 ods. 1 ústavy. Sťažovateľ toto svoje právo realizoval prostredníctvom podávania trestných oznámení. Ide o procesné oprávnenie oznamovateľa ukotvené v trestnom práve procesnom pre účely odhaľovania a objasňovania trestnej činnosti, ktoré sleduje záujem na stíhaní nezákonného konania, a teda na dodržiavaní zásad právneho štátu v zmysle čl. 1 ods. 1 ústavy.

27. Pri konflikte základných práv v podobných prípadoch ESĽP skúma, či došlo k dosiahnutiu spravodlivej rovnováhy medzi právom jednotlivca na ochranu dobrej povesti a právom druhej strany na slobodu prejavu zaručenej čl. 10 dohovoru [Von Hannover (č. 2) v. Nemecko, č. 40660/08, 60641/08, rozhodnutie zo 7. 2. 2012, § 98 a Pfeifer v. Rakúsko, č. 12556/03, rozhodnutie z 15. 11. 2007, § 38]. V prípadoch, ktoré vyžadujú, aby bolo právo na rešpektovanie súkromného života vyvážené s právom na slobodu prejavu, by sa výsledok nemal meniť podľa toho, či sa namieta porušenie čl. 8 alebo čl. 10 dohovoru. Obe tieto práva si v zásade zaslúžia rovnaký rešpekt. Preto by miera voľnej úvahy mala byť teoreticky rovnaká v oboch prípadoch (pozri Couderc a Hachette Filipacchi Associés v. Francúzsko, č. 40454/07, rozhodnutie z 10. 11. 2015, § 91).

28. ESĽP v rozhodovacej praxi uviedol rôzne relevantné kritériá na vyváženie práva na rešpektovanie súkromného života a práva na slobodu prejavu [pozri okrem iného Axel Springer AG, už citovaný, § 89 – § 95; Von Hannover (č. 2), už citovaný, § 108 – § 113 a Couderc a Hachette Filipacchi Associés, už citovaný, § 93]. Medzi uplatniteľné kritériá možno zaradiť príspevok k diskusii o všeobecnom záujme, ako známa bola osoba, ktorej sa do práva na ochranu súkromného života zasiahlo, a povaha jej predchádzajúceho správania, predmet vyhlásení, obsah, forma a dôsledky vyhlásení, spôsob získania informácií a ich pravdivosť (porov. Jishkariani v. Gruzínsko, č. 18925/09, rozhodnutie z 20. 9. 2018, § 46).

29. Sloboda prejavu patrí k základom demokratickej spoločnosti, je jednou z podmienok jej napredovania a sebarealizácie každého jednotlivca, čo súvisí s požiadavkami pluralizmu, tolerancie a veľkorysosti, bez ktorých neexistuje „demokratická spoločnosť“. Ako vyplýva z odseku 2 článku 10 dohovoru, táto sloboda podlieha výnimkám, ktoré sa však musia vykladať striktné, a potreba akýchkoľvek obmedzení musí byť preukázaná presvedčivo (pozri *Mouvement raëlien suisse v. Švajčiarsko* [GC], č. 16354/06). Okrem toho čl. 10 chráni nielen podstatu vyjadrených myšlienok a informácií, ale aj formu, v akej sú sprostredkované [pozri napríklad *Oberschlick proti Rakúsku* (č. 1), č. 11662/85, rozhodnutie z 23. 5. 1991, § 57, séria A, č. 204)].

30. ESLP opakovane potvrdil právo poskytnúť v dobrej viere informácie o záležitostiach verejného záujmu, aj keď to zahŕňalo škodlivé vyhlásenia o súkromných osobách (*Bladet Tromsø a Stensaas proti Nórsku* [GC], č. 21980/93). V tejto súvislosti zdôrazňuje rozdiel medzi faktickými tvrdeniami na jednej strane a hodnotovými úsudkami na strane druhej, keďže existenciu faktov možno preukázať, zatiaľ čo pravdivosť hodnotových úsudkov nie je možné dokazovať [napríklad rozsudok *Lingens v. Rakúsko*, č. 9815/82, rozhodnutie z 8. 7. 1986, § 46, séria A, č. 103, a *McVicar proti Spojenému kráľovstvu*, č. 46311/99, rozhodnutie zo 7. 5. 2002, § 83].

31. Podľa stabilizovanej judikatúry ústavného súdu (napr. IV. ÚS 77/02, IV. ÚS 299/04, II. ÚS 78/05) do obsahu základného práva na súdnu ochranu patrí aj právo každého na to, aby sa v jeho veci rozhodovalo podľa relevantnej právnej normy, ktorá môže mať základ v právnom poriadku Slovenskej republiky alebo v takých medzinárodných zmluvách, ktoré Slovenská republika ratifikovala a boli vyhlásené spôsobom, ktorý predpisuje zákon. Súčasne má každý právo na to, aby sa v jeho veci vykonal ústavne súladný výklad aplikovanej právnej normy. Z toho vyplýva, že k reálnemu poskytnutiu súdnej ochrany dôjde len vtedy, ak sa na zistený stav veci použije ústavne konformným spôsobom interpretovaná platná a účinná právna norma (IV. ÚS 77/02).

32. Ako už bolo uvedené, v spore pred všeobecnými súdmi sa do stretu dostali dve základné práva, a to právo žalobcu na ochranu osobnosti garantované čl. 8 dohovoru a základné právo sťažovateľa na slobodu prejavu podľa čl. 10 dohovoru, ktoré realizoval podávaním trestných oznámení. Z povahy oboch týchto práv (hodnôt) vyplýva, že riešenie ich kolízie nemožno dosiahnuť normatívne. Je úlohou všeobecných súdov, resp. vo všeobecnosti orgánov aplikácie práva, aby pri prerokovávaní konkrétneho sporu zisťovali mieru ich dôležitosti a následne dospeli k záveru o potrebe uprednostnenia jedného z nich (IV. ÚS 492/2012).

33. Pre účely spravodlivého vyváženia týchto dvoch základných práv ústavný súd pod vplyvom judikatúry ESLP vo svojej praxi formuloval, že obmedzenie akéhokoľvek základného práva alebo slobody, a teda aj práva na súkromie možno považovať za ústavne akceptovateľné len vtedy, ak ide o obmedzenie, ktoré bolo ustanovené zákonom, resp. na základe zákona (čl. 13 ods. 1 a 2 ústavy), a je potrebné posúdiť proporcionalitu zásahu (m. m. I. ÚS 4/02, I. ÚS 36/02, I. ÚS 193/03). Ústavný súd v rozhodovacej činnosti štandardne aplikuje tzv. test proporcionality, ktorý sa skladá z troch krokov: 1. identifikácia účelu zásahu do základného práva, 2. test vhodnosti tohto zásahu na jeho dosiahnutie a 3. test nevyhnutnosti tohto zásahu (IV. ÚS 492/2012). Následne, ak aj dôjde k splneniu uvedených troch základných kritérií testu proporcionality, nasleduje vykonanie testu proporcionality v užšom zmysle, v ktorom má súd vyhodnotiť a odôvodniť, ktoré z kolidujúcich práv je potrebné v danej situácii uprednostniť.

34. Pre správne vyvažovanie kolidujúcich základných práv je kľúčové posúdenie, či zásah do ochrany súkromia žalobcu bol primeraný, t. j. či zodpovedal zásade proporcionality v užšom zmysle. Pre účely posúdenia kolízie označených základných práv ústavný súd aj v iných porovnateľných prípadoch (napr. II. ÚS 152/08, II. ÚS 326/09, I. ÚS 408/2010, IV. ÚS 492/2012) formuloval kritériá testu proporcionality v užšom zmysle, ktorý je založený na hľadaní odpovedí na otázky KTO, O KOM, ČO, KDE, KEDY a AKO v tomto prípade „oznámil“.

35. V prejednávanej veci všeobecné súdy dospeli k záveru o tom, že sťažovateľ zasiahol do práva na ochranu súkromia žalobcu, konkrétne do jeho práva na ochranu dobrej povesti. Najvyšší súd konštatoval zákonný podklad realizovaného zásahu (právo podávať trestné oznámenia), s čím možno vysloviť súhlas, ďalšie zložky, t. j. legitímny účel, vhodnosť a nevyhnutnosť zásahu, však najvyšší súd neskúmal.

36. Z pohľadu ústavného súdu legitímnym účelom môže byť záujem na dodržiavaní princípov právneho štátu, záujem na trestaní protiprávneho konania, resp. pri každom konkrétnom oznámení by bolo možné definovať aj konkrétnejší legitímny účel, napr. záujem na riadnom výbere daní. Podávaním trestných oznámení možno zvolený účel dosiahnuť, ide teda o vhodný prostriedok, z hľadiska nevyhnutnosti, t. j. zohľadnenia existencie miernejších alternatív, možno uzavrieť, že ak je cieľom trestnoprávny postih, je podanie trestného oznámenia nevyhnutným predpokladom. Iné prostriedky, napr. zverejňovanie informácií v médiách, nedávajú záruku na začatí trestného stíhania, zároveň môžu zasiahnuť do osobnostných práv výraznejším spôsobom, pretože dochádza k ich masovejšiemu šíreniu.

37. Napriek absencii vyhodnotenia týchto základných predpokladov najvyšším súdom sa v odôvodnení napadnutého rozhodnutia odkazuje na test proporcionality v užšom zmysle. Podľa najvyššieho súdu nemožno *a priori* vylúčiť, že by podávaním trestných oznámení, t. j. výkonom práva, nemohlo v žiadnom prípade dôjsť k zásahu do práva na ochranu osobnosti. Pre konkrétne posúdenie je nutné zohľadniť intenzitu a proporcionalitu zásahu. Ďalej dovolací súd uviedol počet podaných trestných oznámení (ktorých bolo viac ako 10), pričom jedno z nich vyústilo do v tomto momente už právoplatného odsúdenia žalobcu, jedno bolo vyhodnotené ako priestupok, v ostatných prípadoch nebol žalobca stíhaný. To podľa najvyššieho súdu presiahlo hranicu primeranosti a spôsobilo zásah do osobnej sféry žalobcu negatívnym spôsobom. Šlo o výkon práva šikanóznym spôsobom a v rozpore s dobrými mravmi.

38. Záver dovolacieho súdu o tom, že opakovaným podávaním trestných oznámení je možné zasiahnuť do práva na ochranu osobnosti, ak ide zároveň o šikanóznym výkon práva, resp. výkon práva v rozpore s dobrými mravmi, je v zásade správny. Ústavný súd však musí konštatovať, že metodologický postup, akým má všeobecný súd posúdiť konkrétny konflikt dvoch konkurujúcich základných práv, aplikoval najvyšší súd pri posúdení dovolacej otázky sťažovateľa iba čiastočne. Spôsob aplikácie pritom nepokrýval celý rozsah posúdenia potrebného na komplexné zhodnotenie stretu označených základných práv. V tomto prípade preto ústavný súd hodnotil udržateľnosť odôvodnenia napadnutého rozsudku dovolacieho súdu v spojení s rozsudkami nižších súdov iba z hľadiska spôsobu vykonania testu proporcionality v užšom zmysle. Práve vykonanie testu proporcionality v užšom zmysle bolo kľúčové pre udržateľné posúdenie stretu základných práv žalobcu a sťažovateľa, čím by došlo k naplneniu garancií práva na spravodlivé súdne konanie.

39. Ku kritériu KTO, O KOM možno uviesť, že všeobecné súdy identifikovali žalobcu ako osobu verejne činnú, avšak nebolo zrejmé, akým spôsobom sa táto okolnosť premietla do konečného rozhodnutia. V tomto kroku bolo potrebné zohľadniť jednak postavenie žalobcu ako osoby verejne činnnej v rámci komunálnej politiky, čo odôvodňuje záujem spoločnosti na tom, aby vo verejnom živote pôsobili osoby, ktoré nepáchajú trestnú činnosť, avšak zároveň bolo potrebné zohľadniť aj osobu sťažovateľa z toho pohľadu, ako môže spoločnosť vnímať podávanie trestných oznámení na jeho osobu. Aspekt osoby sťažovateľa pritom nebol žiadnym spôsobom skúmaný.

40. Ku kritériu ČO, teda k obsahu oznamovaných a šírených skutočností, možno ustáliť, že nešlo o hodnotiace úsudky, ale o informácie, ktoré prinajmenšom sťažovateľ podľa svojich tvrdení mal považovať za pravdivé. Práve v hodnotení pravdivosti oznamovaných výrokov tkvel vzniknutý spor. Ústavný súd nepovažuje za sporné, že ak by obsahom trestného oznámenia boli vedome uvedené nepravdivé údaje, išlo by o zneužitie práva na podanie takého oznámenia. Okresný súd vyslovil, že preverovať a dokazovať trestnú činnosť môže len orgán činný v trestnom konaní, odvolací súd doplnil, že nedisponoval žiadnymi dôkazmi o tom, čo bolo obsahom trestných oznámení. Ak by bolo pre rozhodnutie všeobecného súdu relevantné iba (resp. až) skutkové zistenie, či sa žalobca dopustil konania trestnej povahy, musel by vyčkať do právoplatného skončenia všetkých trestných konaní začatých jednotlivými trestnými oznámeniami.

41. Podľa názoru ústavného súdu pri tomto kritériu je relevantná z hľadiska povahy informácií obsiahnutých v trestných oznámeniach aj hodnota ich pravdivosti. Pre účely civilného sporu nemožno viazať skutkové preukázanie pravdivosti týchto informácií iba na právoplatné odsúdenie, resp. aspoň na trestné obvinenie dotknutej osoby. Na základe vykonaných dôkazov však je možné ustáliť, či v jednotlivých oznámeniach sťažovateľ zámerne uviedol zjavne nepravdivé, neúplné či skreslené údaje. Pritom je možné zohľadniť, ako získal sťažovateľ vedomosť o jednotlivých konaniach, či s ohľadom na svoje postavenie mohol sám vyhodnotiť ich dôveryhodnosť a overiť si ich pravdivosť. Uvedeným zhodnotením možno následne zodpovedať aj otázku, či jeho postup možno označiť za dobromyseľný, slúžiaci na ochranu verejného záujmu vyvodením zodpovednosti za spáchanie trestného činu, alebo šlo o konanie šikanózne v úmysle poškodiť žalobcu. Všeobecné súdy označili konanie sťažovateľa za šikanózne a v rozpore s dobrými mravmi, avšak bez vyhodnotenia uvedených otázok.

42. V rámci tohto kroku možno ďalej uviesť, že najvyšší súd konštatoval, že v jednom prípade oznámenie viedlo k trestnému stíhaniu žalobcu a k jeho (teraz už právoplatnému) odsúdeniu, v ďalšom prípade šlo o priestupkové konanie, čo naznačuje, že v týchto dvoch prípadoch oznámenia vykazovali vyššiu mieru relevancie, nie je však zrejmé, akým spôsobom boli tieto okolnosti zohľadnené.

43. Ďalej bolo potrebné zhodnotiť v zmysle kritéria KDE, na akých miestach a s akým dosahom mal sťažovateľ šíriť skutočnosti o žalobcovi, či išlo o lokálny dosah, resp. dosah celoštátny, čo vôbec nebolo skúmané. Najvyšší súd zohľadnil časové hľadisko, a to dlhšie časové obdobie rokov 2013 až 2015, t. j. krok KEDY, avšak zvlášť nezohľadnil vtedajšiu spoločenskú situáciu a verejnú diskusiu, ktorá sa viedla o trestnom konaní vedenom proti žalobcovi, ktoré sa v čase rozhodovania okresného súdu nachádzalo vo fáze konania pred súdom, čo ale nespochybňuje potrebu nazerania na žalobcu ako na nevinného.

44. Krok AKO, t. j. prihládanie na zvolenú formu, možno považovať za čiastočne vyhodnotený, pretože išlo o podávanie trestných oznámení priamo príslušným orgánom opakovaným spôsobom, čím sa inicioval zákonný proces prešetrovania oznamovaných informácií, z ktorého vyplynula aj povinnosť žalobcu dostaviť sa a podať vysvetlenie k týmto oznámeniam. Početnosť podávaných trestných oznámení bola ďalším dôvodom na konštatovanie zásahu do práva na ochranu osobnosti žalobcu s tým, že sťažovateľ mal nájsť iný vyvázenejší spôsob ochrany verejného záujmu šetriaci osobnostné práva žalobcu. Tento záver je z pohľadu ústavného súdu akceptovateľný, avšak je úzko previazaný so skúmaním kritéria ČO a aj KTO z hľadiska osoby sťažovateľa, teda s otázkou pravdivosti a možnosti vyhodnotenia pravdivosti oznamovaných skutočností sťažovateľom, ktoré neboli riadne zhodnotené, preto sa aj tento záver všeobecných súdov javí ako predčasným.

45. Hoci najvyšší súd v napadnutom rozsudku tvrdí, že vykonal test proporcionality, ústavný súd vyhodnotil, že úplne absentuje zhodnotenia kritéria (ii) KDE a neúplne boli zhodnotené kritériá (i) KTO, O KOM, (iii) ČO, (iv) KEDY a (v) AKO, čoho dôsledkom je neúplnosť právneho posúdenia prejednávanej veci. Z tohto dôvodu sú závery najvyššieho súdu v tejto časti neúplné a nedávajú komplexnú odpoveď na to, ktorá z dvoch pomerovaných ústavných hodnôt má byť v konkrétnom prípade uprednostnená.

46. Ako ústavný súd už uviedol, pomerovanie dotknutých práv žalobcu a sťažovateľa nespadá do oblasti jednoznačne regulovanej výslovnou právnou normou, v tomto prípade je posúdenie závislé na individuálnych okolnostiach prejednávanej veci. Z tohto dôvodu je ťažšie od seba oddeliť skutkovú a právnu stránku veci, čo má v zmysle dovolania podaného pre nesprávne právne posúdenie kľúčový význam. Podobne postupoval najvyšší súd v uznesení sp. zn. 4Obdo/16/2017 z 29. marca 2019, kde po vyslovení prípustnosti dovolania v rámci uplatneného dovolacieho dôvodu pre nesprávne právne posúdenie v zmysle § 432 CSP posudzoval kolíziu princípu právnej istoty ako jedného zo základných princípov právneho štátu s ústavne zakotveným právom vlastníť majetok so záverom o nutnosti vykonať test proporcionality (ods. 22 označeného rozhodnutia). Objektívna nemožnosť zreteľného oddelenia právnej a skutkovej otázky v konkrétnych prípadoch by nemala byť na ujmu dovolateľa. Ak už najvyšší súd posúdil dovolanie ako procesne prípustné, jeho právne posúdenie malo celostne zohľadniť aj individuálne okolnosti prejednávanej veci. Dovolanie je podľa ústavného súdu (II. ÚS 89/2018, I. ÚS 336/2019, III. ÚS 223/2021) priesečníkom (a) hodnoty jednotnej, práve a len najvyšším súdom zveľaďovanej interpretácie práva s tým, že účelom § 421 CSP je tvorba, ustáľovanie a presadzovanie ustálenej rozhodovacej praxe, (b) rovnocenne je dovolanie podľa § 421 CSP prostriedkom ochrany individuálnej pozície účastníkov konania, resp. ochrany individuálnej spravodlivosti strán sporu, účastníkov konania. Tieto hodnoty (normatívnosť a individuálnosť) sú rovnocenné a sú nastavené textom zákona. Najvyšší súd je pri rozhodovaní o dovolaní súdom, ktorý „súdi súdy“ a zároveň účastníkov konania s dôsledkami pre mnohých aktuálnych a budúcich účastníkov (III. ÚS 706/2021).

47. Z dôvodu, že sťažovateľ podal dovolanie pre nesprávne právne posúdenie, bolo úlohou dovolacieho súdu posúdiť kritériá, na základe ktorých možno odpovedať na sťažovateľom formulovanú dovolaciu otázku, či podaním trestného oznámenia je možné zasiahnuť do osobnostnej sféry osoby, proti ktorej trestné oznámenie smeruje, pričom záver dovolacieho súdu by mal v konečnom dôsledku zohľadniť individuálne okolnosti prejednávanej veci. Najvyšší súd ale pomenoval len niektoré vybrané kroky testu proporcionality v užšom zmysle, na ktoré aplikoval skutkové zistenia nižších súdov, teda jeho posúdenie nevyčerpalo celý rozsah garancií, ktoré

základné právo na súdne konanie, resp. právo na spravodlivé súdne konanie obsahuje, a to aby sa vo veci rozhodovalo podľa relevantnej právnej normy, ktorá môže mať základ v právnom poriadku Slovenskej republiky alebo v takých medzinárodných zmluvách, ktoré Slovenská republika ratifikovala a boli vyhlásené spôsobom, ktorý predpisuje zákon. Súčasne má každý právo na to, aby sa v jeho veci vykonal ústavne súladný výklad aplikovanej právnej normy, k reálnemu poskytnutiu súdnej ochrany dôjde len vtedy, ak sa na zistený stav veci použije ústavne konformným spôsobom interpretovaná platná a účinná právna norma (m. m. IV. ÚS 77/02).

48. Ústavný súd dodáva, že jeho úlohou bolo zhodnotenie, či najvyšší súd posúdil konflikt dvoch kolidujúcich základných práv ústavne udržateľným spôsobom s ohľadom na to, že sťažovateľ namietal porušenie základného práva na súdnu ochranu a práva na spravodlivé súdne konanie, ktoré obsahuje aj právo na ústavne konformný výklad právnej normy v súlade s garanciami dohovoru. S ohľadom na viazanosť rozsahom a dôvodmi ústavnej sťažnosti ústavný súd nebol oprávnený sám vykonať test proporcionality so záverom, ktoré z pomerovaných základných práv je v tomto prípade potrebné uprednostniť, pretože sťažovateľ nenamietal porušenie práva na slobodu prejavu v zmysle čl. 10 dohovoru, resp. čl. 26 ods. 1 ústavy. Ústavný súd teda uprednostnil uplatnenie princípu subsidiarity pre účely vytvorenia priestoru najvyššiemu súdu pre opätovné zhodnotenie kolízie označených základných práv.

49. Po vrátení veci bude úlohou najvyššieho súdu opätovne sa zaoberať prvou dovolacou otázkou a skúmať, či odvolací súd vykonal pomerovanie dvoch konkurujúcich hodnôt v súlade s už uvedenými právnymi závermi ústavného súdu, ktoré možno označiť za ustálenú prax ústavného súdu, t. j. či boli vzaté do úvahy všetky už načrtnuté kritériá testu proporcionality. Iba komplexné zhodnotenie môže vo výsledku priniesť ústavne akceptovateľné posúdenie, teda správne zvolená metóda je v tomto prípade prvým predpokladom pre následné ústavne udržateľné právne posúdenie veci. Ústavný súd zároveň dodáva, že test proporcionality nemusí byť jediným univerzálnym nástrojom na komplexné zhodnotenie stretu základných práv, všeobecný súd je v zásade oprávnený argumentovať aj iným spôsobom, avšak jeho záver musí byť preskúmateľným, zdôrazňujúcim, čo je pre prejednávanú vec podstatné a z akých dôvodov, tak, aby jeho argumentácia bola udržateľná aj z hľadiska garancií obsiahnutých v dohovore. Test proporcionality je však rozpracovaný nielen v judikatúre ústavného súdu, ale aj ESLP, preto môže predstavovať spoľahlivý a praktický nástroj pre komplexné zhodnotenie stretu dvoch základných práv. Hoci v tomto prípade najvyšší súd pripustil, že bolo potrebné vykonať test proporcionality, nevykonával ho v celej jeho šírke.

50. Z hľadiska druhej dovolacej otázky a záverov najvyššieho súdu vzťahujúcich sa na túto časť dovolania podaného sťažovateľom ústavný súd uvádza, že posúdenie tejto otázky je značne závislé od zhodnotenia prvej dovolacej otázky, z ktorej po vykonaní testu proporcionality pri prípadnom vyslovení zásahu vyplynie aj intenzita tohto zásahu, preto z pohľadu ústavného súdu je v tejto fáze konania predčasné posudzovať ústavnú udržateľnosť tejto časti napadnutého rozsudku dovolacieho súdu.

51. V nadväznosti na uvedené dospel ústavný súd k záveru, že napadnutým rozsudkom najvyššieho súdu došlo k porušeniu základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, podľa čl. 36 ods. 1 listiny a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, preto ústavný súd napadnutý rozsudok najvyššieho súdu podľa čl. 127 ods. 2 ústavy a jemu zodpovedajúceho § 133

ods. 2 a 3 písm. b) zákona o ústavnom súde zrušil a vec vrátil najvyššiemu súdu na ďalšie konanie (výrok 1 a 2).

52. Podľa § 134 ods. 1 zákona o ústavnom súde ak ústavný súd zruší právoplatné rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah a vec vráti na ďalšie konanie, ten, kto vo veci vydal rozhodnutie, rozhodol o opatrení alebo vykonal iný zásah, je povinný vec znova prerokovať a rozhodnúť. V tomto konaní je viazaný právnym názorom ústavného súdu.

53. Ústavný súd nevyhovel návrhu sťažovateľa, aby mu ústavný súd priznal primerané finančné zadostučinenie vo výške 10 000 eur, pretože na nápravu neústavného stavu plne postačuje zrušenie napadnutého rozsudku najvyššieho súdu. Vzniknuté následky teda ústavný súd považuje za plne reparovateľné uvedenou kasáciou bez potreby kompenzovať sťažovateľa aj finančne. Vzhľadom na to v prevyšujúcom rozsahu ústavný súd ústavnej sťažnosti nevyhovel (bod 4 výroku nálezu).

V.

Trovy konania

54. Ústavný súd priznal sťažovateľovi (§ 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde) nárok na náhradu trov konania v celkovej sume 796,28 eur v súlade s vyhláškou Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“), a to za tri úkony právnej služby (prevzatie a príprava zastúpenia, písomné podanie ústavnej sťažnosti a replika k vyjadreniu najvyššieho súdu) podľa § 13a ods. 1 písm. a) a c) vyhlášky. Ústavný súd vychádzal zo základnej sadzby tarifnej odmeny za jeden úkon právnej služby za rok 2023 v sume 208,67 eur a tiež zo sadzby za náhradu hotových výdavkov (režijný paušál) za každý úkon právnej služby za rok 2023 v sume 12,52 eur.

55. Priznanú náhradu trov právneho zastúpenia je najvyšší súd povinný uhradiť na účet právneho zástupcu sťažovateľa (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 CSP) označeného v záhlaví tohto nálezu v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu (výrok 3).

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 19. decembra 2023

Miroslav Duriš
predseda senátu